

Programmatielogica met Python

Hans Desmet

Inhoudstafel

1	Inleiding	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Programmeertalen	5
1.3	Python	5
1.4	De Python interpreter	5
1.5	Visual Studio Code	6
1.6	VScode voor Python	6
2	Eerste Programma	7
2.1	Vorbereiding	7
2.2	Eerste regel	7
2.3	Bewaren	8
2.4	Uitvoeren	8
2.5	Afwerken	8
2.6	Taak	9
3	Datatypes	10
4	Getallen	12
4.1	Rekenen	12
4.2	Modulo en gehele deling	13
5	Meerdere bewerkingen	14
6	Variabelen	15
6.1	Voorbeeld	15

6.2	Wijzigen	16
6.3	Gebruik in een berekening	17
7	Opvragen	18
8	Een getalvariabele veranderen	20
9	Concateneren	21
9.1	Concateneren van strings	21
9.2	Concateneren van andere types	21
9.3	Een alternatief voor print()	22
10	Vergelijken	23
10.1	Getallen	23
10.2	Strings	24
11	If	25
11.1	Voorbeeld	25
12	Else	27
13	Meerdere If Blokken	28
14	OR en AND	29
14.1	Or	29
14.2	And	30
15	Nesten	32
16	While	33
16.1	Voorbeeld	33
17	Nog nesten	35
18	For	37
19	Elif	39

20 Functies	40
21 Parameter	44
21.1 Meerdere parameters	45
22 Functies met return	46
23 List	48
23.1 Voorbeeld	48
23.2 Element wijzigen	49
24 For in	51
24.1 Meerdere elementen wijzigen	51
25 Elementen toevoegen aan lists	53
26 Lists en functies	55
26.1 Parameter	55
26.2 Returnwaarde van functie	55
27 String	57
27.1 Aantal tekens	57
27.2 Eén teken	57
27.3 Concateneren	57
27.4 String formatting	58
27.5 F-strings	58
28 Unicode	59
28.1 CHR	59
28.2 ORD	60
29 Dictionary	61
29.1 Algemeen	61
29.2 List	62
29.3 Dict als attribuut	62
29.4 List als attribuut	63

30 Tuples	64
30.1 Algemeen	64
30.2 Voorbeeld	64
30.3 Immutable	65
30.4 For in	65
31 Colofon	66

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Inleiding

Je leert de basis van programmeren. Een programma is een reeks instructies die jij schrijft en die de computer uitvoert.

1.2 Programmeertalen

Je schrijft de instructies van een programma in een programmeertaal. Er bestaan veel programmeertalen.

De instructies zijn in de meeste programmeertalen Engelse woorden.

De programmeertaal Python bevat bijvoorbeeld een instructie `print()`.

Je gebruikt `print()` om iets (bijvoorbeeld een getal) op het scherm te tonen.

Je programma bevat instructies die je tikt in een bestand. Zo'n bestand heet een 'source'.

1.3 Python

Je gebruikt in deze cursus de programmeertaal Python. Python is een programmeertaal die ideaal is om te leren programmeren, omdat ze eenvoudig is.

Je hebt de Python interpreter nodig om met Python te programmeren.

De interpreter leest je programma en voert het uit.

Je kan ook speciale software gebruiken om makkelijker met Python te programmeren.

We leren je hoe je de Python interpreter en Visual Studio Code (VSCoDe) installeert en hoe je VSCoDe gebruikt om met Python te programmeren.

1.4 De Python interpreter

Je downloadt de Python interpreter via de website <https://www.python.org/>.

Je downloadt de meest recente versie.

Je vindt het gedownloade bestand terug in je Downloads folder.

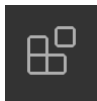
Je installeert de Python interpreter door op het gedownloade bestand te dubbelklikken.

1.5 Visual Studio Code

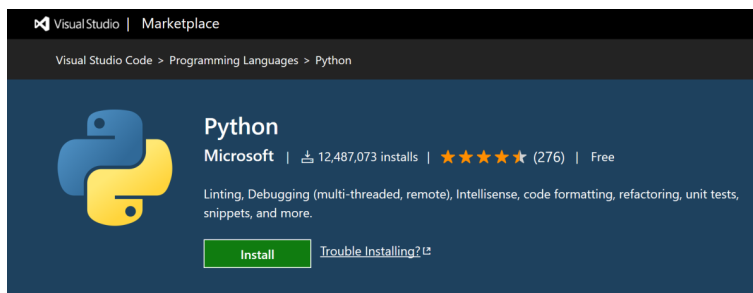
Je downloadt VSCode via de website <https://code.visualstudio.com/>.
Je vindt het gedownloade bestand terug in je Downloads folder.
Je installeert VSCode door op het gedownloade bestand te dubbelklikken.

1.6 VScode voor Python

Om met Python te programmeren in VSCode heb je een extensie nodig.
Een extensie is een uitbreiding van een programma, in dit geval VSCode.
Open VSCode en klik op de knop 'Extensies' in de linkerbalk.

Er verschijnt een lijst met mogelijke extensies die je in VSCode kan installeren.
Je zoekt de extensie 'Python' in het zoekveld.

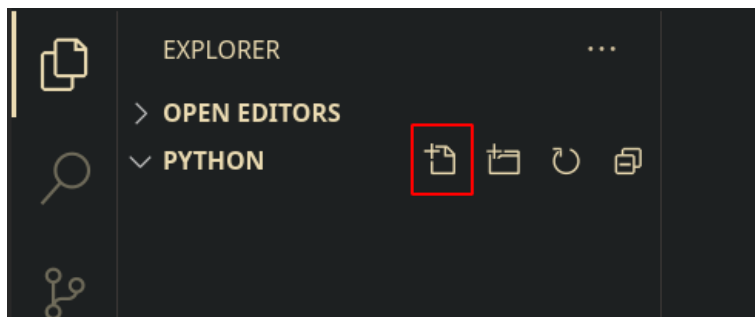
Je installeert de extensie door op de knop 'Install' te klikken. Je herstart daarna VSCode.

Hoofdstuk 2

Eerste Programma

2.1 Voorbereiding

Je zal al je programma's maken in één folder op je computer.
Je maakt een folder 'Python' aan in een folder naar jouw keuze (bv. je Documents-folder).
Je opent VSCode en kiest linksboven - File - Open Folder...
Je navigeert naar de folder die je aangemaakt hebt.
Je kan nu nieuwe bestanden aanmaken in VSCode via de keuze File - New File of met de knop in de navigatiepaneel.

Je maakt nu een nieuw bestand aan met de naam `plezant.py`.
Alle Python bestanden hebben de extensie `.py`.

Opgepast: VSCode zal je waarschuwen dat verschillende bijkomende extensies nog niet geïnstalleerd zijn. Je accepteert de installatie van deze extensies. Deze gaan je helpen met het schrijven van je programma en het opsporen van fouten.

2.2 Eerste regel

Je programma zal volgende tekst op het scherm tonen:

```
Programmeren  
is  
plezant
```


Dit programma zal bestaan uit 3 regels (instructies):

1. Een regel die de tekst `Programmeren` toont.
2. Een regel die de tekst `is` toont.
3. Een regel die de tekst `plezant` toont.

Je tikt nu de eerste regel in je bestand:

```
print("Programmeren")
```

2.3 Bewaren

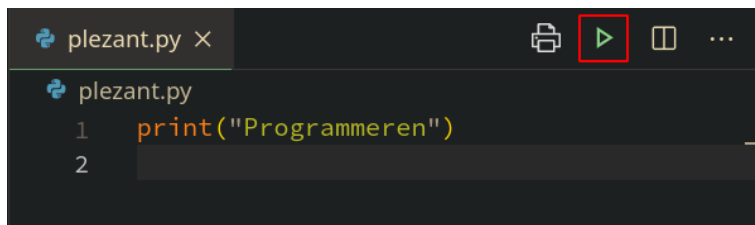
Je kan je bestand op twee manieren bewaren:

- Je kiest linksboven File - Save
- Je gebruikt de toetsencombinatie Ctrl + S

Je moet altijd je bestand bewaren voor je het uitvoert.

2.4 Uitvoeren

Je voert je programma uit door op de groene driehoek rechtsboven te klikken.

Je ziet nu de uitvoer van je programma in het Terminal venster onderaan.

Tip: Als je een programma voortijdig wil stoppen, of je programma loopt vast, kan je het altijd onderbreken met de toetsencombinatie Ctrl + C.

2.5 Afwerken

Je breidt het programma uit.

Je toont ook de tekst `'is'`.

Je tikt volgende regel onderaan je programma:

```
print("is")
```

Je breidt het programma verder uit.
Je toont ook de tekst 'plezant'.
Je voegt volgende regel toe aan je programma:

```
print("plezant")
```

Je programma ziet er nu zo uit:

```
print("Programmeren")  
print("is")  
print("plezant")
```

Je bewaart je programma en voert het uit. Je ziet de uitvoer in je Terminal scherm:

```
Programmeren  
is  
plezant
```

2.6 Taak

Programmeur : zie takenbundel

Hoofdstuk 3

Datatypes

Je gebruikt in je programma's informatie (data). Voorbeelden van informatie:

- De naam van een firma.
- Het aantal appels in een mand.
- Het loon van een bediende.
- Is iemand gehuwd?
- Ben je geslaagd voor je rijexamen?

Er bestaan vier basis-datatypes:

String (tekst) De naam van een firma is een tekst. Tekst staat tussen enkele of dubbele aanhalingstekens (' of ").
Als een firma 'Frituur Frida heet', schrijf je dat in je programma als "Frituur Frida".
Je kan met tekst niet rekenen (optellen, vermenigvuldigen, ...).
We gebruiken in Python het woord string voor tekst.

Integer (geheel getal) Het aantal appels in een mand is een integer.
Een geheel getal heeft nooit cijfers na de komma.

Float (reëel getal) Het loon van een bediende is een float.
Getallen staan niet tussen aanhalingstekens.
Als een getal cijfers na de komma bevat, gebruik je een punt als scheidingsteken.
Het getal 3,14 staat in je programma dus als 3.14 .
Je kan met getallen rekenen.
Let op: als je een getal tussen aanhalingstekens zet, gaat Python dit behandelen als tekst.

Boolean (Logische waarden) Een logische waarde is iets dat waar of onwaar is.
Het feit of iemand gehuwd is, is waar of onwaar.
Het feit of je geslaagd bent voor je rijexamen, is waar of onwaar.
In Python spreek je over True (waar) of False (onwaar).
In Python schrijf je True en False altijd met een hoofdletter.
We noemen bij programmeren een logische waarde ook een *boolean* waarde.

 Datatypes: zie takenbundel.

Hoofdstuk 4

Getallen

Je begint met een eenvoudig programma dat het getal 3.14 toont:

1. Je creëert in VSCode een nieuw bestand met File - New File of Ctrl + N. Je noemt dit bestand rekenen.py
2. Je voegt volgende regel toe:

```
print(3.14)
```

---

3. Je bewaart je bestand en voert het uit. Je programma toont 3.14 in het terminalvenster onderaan.

4.1 Rekenen

Je rekt in veel programma's. Voorbeeld: je maakt een webshop. Je moet berekenen hoeveel de klant moet betalen voor de producten in zijn winkelmandje. Je kan in Python (onder andere) deze standaardbewerkingen gebruiken:

- + optellen
- aftrekken
- * vermenigvuldigen
- / delen
- ** machtsverheffing

Je breidt je programma uit. Je toont het resultaat van 5 x 3. Je voegt daarvoor volgende regel toe aan je programma:

```
print(3.14)  
print(5 * 3)
```

Je programma toont 3.14 en daaronder 15 .

4.2 Modulo en gehele deling

Python bevat ook een gehele deling. Je schrijft deze met `//`. Python bevat ook een modulobewerking. Je schrijft deze met `%`.

De modulo is de rest na de gehele deling van twee getallen. Als je 13 deelt door 5 is de rest 3. 13 gedeeld door 5 is 2,6. Dit is 2 als geheel getal.

De rest van de deling is 3, namelijk $13 - (5 \times 2)$.

Je voegt volgende regel toe aan je programma:

```
...  
print(5 * 3)  
print(13 // 5)  
print(13 % 5)
```

Je programma toont eerst 2 en daarna 3 onder de eerste twee uitvoerregels.

Vermenigvuldigen: zie takenbundel.

Hoofdstuk 5

Meerdere bewerkingen

Je opent het programma met de naam rekenen .

Een berekening bevat soms *meerdere* bewerkingen.

Voorbeeld: $2 + 3 \times 4$ bevat een + bewerking en een x bewerking.

Je programma voert sommige bewerkingen uit *voor* andere bewerkingen.

1. Eerst machtsverheffingen (**).
2. Daarna vermenigvuldigen, modulo en (gehele) deling (*, %, // en /).
3. Tenslotte optellen en aftrekken (+ en -).

In het voorbeeld $2 + 3 \times 4$ voert je programma dus eerst 3×4 uit.

Daarna telt je programma 2 op bij 12 (de uitkomst van 3×4).

Het eindresultaat bij de berekening is dus 14.

Je wil soms *zelf* bepalen dat een bewerking *voor* een andere bewerking wordt uitgevoerd.

Voorbeeld: je wil bij $2 + 3 \times 4$ eerst de + uitvoeren, daarna de x.

Je drukt dit in wiskunde uit met ronde haakjes: $(2 + 3) \times 4$.

Bewerkingen tussen ronde haakjes worden eerst uitgevoerd.

Het resultaat is 20: eerst $2 + 3$, daarna dit resultaat $(5) \times 4$.

Je drukt dit in Python op dezelfde manier uit.

Je voegt volgende regels toe aan je programma:

```
...
print(13 % 5)
print(2 + 3 * 4)
print((2 + 3) * 4)
```

Je bewaart en voert het programma uit. In je uitvoer zie je onderaan de getallen 14 en 20.

Percentage: zie takenbundel.

Hoofdstuk 6

Variabelen

Een variabele is een plaats in het interne geheugen van je computer (RAM). Je bewaart gegevens in een variabele: een string, een getal of een logische waarde.

Voorbeeld: je maakt een variabele. Je bewaart er je voornaam in. Je kan verder in je programma de informatie uit de variabele lezen, en er iets mee doen: op het scherm tonen, of gebruiken in een berekening ...

Je maakt zoveel variabelen als je denkt nodig te hebben. Je geeft elke variabele een unieke naam. Je onderscheidt zo de variabelen van elkaar.

Jij kiest zelf de naam voor elke variabele. De naam mag in de meeste programmeertalen geen spaties bevatten en niet met een cijfer beginnen. Je kiest een naam die duidelijk aangeeft waarvoor je de variabele gebruikt.

Dit maakt je programma leesbaar en makkelijker te begrijpen.

- Je maakt een variabele `aantalKinderen`.
Je bewaart in deze variabele hoeveel kinderen je hebt.
- Je maakt nog een variabele met de naam `zakgeld`.
Je bewaart in deze variabele hoeveel zakgeld elk kind krijgt.

Moderne programmeurs gebruiken een afspraak voor de schrijfwijze van variabelen. Deze afspraak heet `camelCase`. Je tikt daarbij de naam van een variabele in kleine letters.

Als de naam bestaat uit meerdere woorden, begin je elk nieuw woord met een hoofdletter. Je gebruikt geen spaties.

Voorbeelden: `aantalKinderen`, `grootsteWedde`, `kortingVoorGroteGezinnen`.

In Python wordt ook vaak gebruik gemaakt van de schrijfwijze met underscores.

Daarmee worden woorden gescheiden door een underscore (`_`).

Voorbeelden: `aantal_kinderen`, `grootste_wedde`, `korting_voor_grote_gezinnen`.

We gebruiken in deze cursus de `camelCase`-schrijfwijze.

6.1 Voorbeeld

Je maakt een voorbeeld:

- Je maakt een variabele met de naam `voornaam`. De inhoud is de string `Mia`.
- Je maakt een variabele met de naam `aantalKinderen`. De inhoud is het getal `3`.

- Je maakt een variabele met de naam `gehuwd`. De inhoud is de waarde `True`.
- Je toont daarna de inhoud van de variabelen.

Je maakt het programma.

1. Je maakt een nieuw bestand aan met de naam `persoon.py`.
2. Je maakt een variabele aan met de naam `voornaam` en de waarde `"Mia"`. Je schrijft dit op volgende manier in Python.

```
voornaam = "Mia"
```

---

3. Je maakt een variabele aan met de naam `aantalKinderen` en de waarde `3`.
4. Je maakt een variabele aan met de naam `gehuwd` en de waarde `True`.

```
voornaam = "Mia"
aantalKinderen = 3
gehuwd = True
```

---

5. Je toont nu de waarde van de variabele `voornaam` in het uitvoerscherm.

```
...
gehuwd = True
print(voornaam)
```

---

6. Je toont ook de waarden van de variabelen `aantalKinderen` en `gehuwd`.

```
...
print(voornaam)
print(aantalKinderen)
print(gehuwd)
```

---

7. Je bewaart en voert uit.

Je ziet volgende uitvoer in het terminalvenster:

```
Mia
3
true
```


Film: zie takenbundel.

6.2 Wijzigen

Je kan de waarde van een variabele wijzigen ("variabel"). Je kan in de loop van je programma een andere waarde in je variabele plaatsen.

Voorbeeld: Mia krijgt nog een kind: het aantal kinderen wijzigt van 3 naar 4.

Je opent het programma `persoon.py`. Je voegt onderaan volgende regel toe:

```
...
print(gehuwd)
aantalKinderen = 4
print(aantalKinderen)
```

Je bewaart en voert uit. Je ziet volgende uitvoer in het terminalvenster:

```
Mia
3
True
4
```

6.3 Gebruik in een berekening

Je kan de inhoud van een variabele gebruiken in een berekening.

Voorbeeld: Mia krijgt €120 kindergeld per kind. Je berekent het totale kindergeld als volgt: lees de inhoud van de variabele `aantalKinderen` (4) en vermenigvuldig dit met 120.

Je kan het resultaat van de berekening:

- rechtstreeks tonen op het scherm
- of bewaren in een nieuwe variabele, bijvoorbeeld `totaalKindergeld`.

Je kiest hier voor het rechtstreeks tonen. Voeg volgende regel toe aan je programma:

```
...
print(aantalKinderen)
print(aantalKinderen * 120)
```

Je bewaart en voert uit. Je ziet nu volgende uitvoer onderaan in het terminalvenster:

```
480
```


Lotto: zie takenbundel.

Hoofdstuk 7

Opvragen

Je opent het bestand `persoon.py`. Het programma is niet flexibel:

- De voornaam Mia staat in je programma. Als Piet het programma gebruikt en wil dat Mia wordt vervangen door zijn naam, moet hij het programma wijzigen. Dit is niet de bedoeling: de gebruiker van je programma moet niet kunnen programmeren.
- Het aantal kinderen staat in je programma. Als Piet het programma gebruikt en dat aantal wil vervangen door zijn eigen aantal kinderen, moet hij het programma wijzigen.

Om het programma flexibel te maken

- tik je de voornaam niet in je programma terwijl *jij* het programma maakt,
- maar laat je de *gebruiker* zijn voornaam intikken tijdens de uitvoering van het programma. Je onthoudt de getikte tekst in de variabele `voornaam`.

Je doet dit als voorbeeld met de voornaam:

1. je vervangt de regel `voornaam = "Mia"` door volgende regel:

```
voornaam = input()
aantalKinderen = 3
...
```

De instructie `input()` laat je toe informatie te tikken in het terminalscherf. Python bewaart de invoer daarna in de variabele `voornaam`.

2. Wanneer de gebruiker de tekst intikt kan je hem uitleggen wat hij moet tikken. Deze uitleg zet je tussen de haakjes van `input()`. Je past de regel aan:

```
voornaam = input("Wat is je voornaam? ")
aantalKinderen = 3
...
```

Je bewaart en voert uit. De gebruiker kan nu zijn voornaam intikken. Als hij de voornaam Piet intikt, zie je dat de variabele `voornaam` de tekst Piet bevat:

```
Piet
3
True
4
480
```

Je vraagt ook het aantal kinderen aan de gebruiker.

Opgepast! Het type van de functie `input()` is **altijd** een string.

Als je met je invoer wil rekenen, moet je de invoer omzetten naar een getal.

Je kan hiervoor de functie `int()` gebruiken voor gehele getallen, en `float()` voor reële getallen.

Je probeert dit hier al uit, ook al gaan we met de invoer niet rekenen.

1. Je vervangt de regel `aantalKinderen = 3` door volgende regel:

```
...
voornaam = input("Wat is je voornaam?")
aantalKinderen = int(input("Hoeveel kinderen heb je?"))
...
```

---

2. Je verwijdert de regel `aantalKinderen = 4`.

Je bewaart en voert uit.

Rechthoek: zie takenbundel.

Cirkel: zie takenbundel.

Hoofdstuk 8

Een getalvariabele veranderen

Je moet regelmatig een variabele die een getal bevat, met een waarde verhogen of verlagen. Voorbeeld: Je hebt drie kinderen. Je onthoudt dit in een variabele `aantalKinderen`.

Als nog een tweeling geboren wordt, verhoog je de variabele met twee.

Je creëert een nieuw bestand `tweeling.py`. Je voert volgende regels in:

```
aantalKinderen = 3
aantalKinderen = aantalKinderen + 2
print(aantalKinderen)
```

Je bewaart en voert uit. Je krijgt volgende uitvoer te zien:

5

Je kan de waarde van een berekening met een variabele, weer in dezelfde variabele stoppen. Er bestaat ook een kortere schrijfwijze.

Je vervangt de regel `aantalKinderen = aantalKinderen + 2` door volgende regel:

```
aantalKinderen = 3
aantalKinderen += 2
print(aantalKinderen)
```

Je bewaart en voert uit. Je krijgt dezelfde uitvoer te zien.

Je kan deze schrijfwijze ook toepassen op delen (`/=`), vermenigvuldigen (`*=`), en aftrekken (`-=`).

Ticket: zie takenbundel.

Hoofdstuk 9

Concateneren

Je gebruikt tot nu toe `print()` om iets op het scherm te tonen.

`print()` toont zijn informatie op het scherm en zorgt ervoor dat de volgende informatie op een nieuwe regel getoond wordt.

Je wil soms informatie *naast elkaar* tonen.

Je gebruikt dan het `+`-teken binnen de haakjes van de `print()` om verschillende stukken informatie naast elkaar te tonen.

Dit noemt men **concateneren**.

9.1 Concateneren van strings

Je maakt een nieuw bestand `concateneren.py`. Je voert volgende regels in:

```
print("Een.")
print("Twee." + "Drie." + "Vier")
print("Vijf.")
```

Je bewaart en voert uit. Je krijgt volgende uitvoer te zien:

```
Een.
Twee.Drie.Vier.
Vijf.
```

Let op: Als je spaties wil weergeven, ga je deze zelf in je strings moeten toevoegen.

9.2 Concateneren van andere types

Je voegt een nieuwe regel toe:

```
...
print("Vijf.")
print("Zes." + 7 + "Acht.")
```

Je bewaart en voert uit.

Je krijgt nu een foutmelding te zien:

`TypeError: can only concatenate str (not "int") to str.`

Python kan geen getallen (of logische waarden) concateneren met strings.

Je lost dit op door het getal om te zetten naar een string. Dit doe je met de functie `str()`.

Je verandert de laatste regel van je programma:

```
...
print("Vijf.")
print("Zes." + str(7) + "Acht.")
```

Je bewaart en voert uit. Je krijgt volgende uitvoer te zien:

```
Een.
Twee.Drie.Vier.
Vijf.
Zes.7Acht.
```

Om de uitvoer leesbaarder te maken, voegen we in de laatste regel spaties toe aan het einde van "Zes." en aan het begin van "Acht.":

```
...
print("Vijf.")
print("Zes. " + str(7) + " Acht.")
```

Je bewaart en voert uit. Je krijgt volgende uitvoer te zien:

```
Een.
Twee.Drie.Vier.
Vijf.
Zes. 7 Acht.
```

9.3 Een alternatief voor `print()`

Je kan binnen de instructie `print()` ook een komma gebruiken om verschillende elementen na elkaar op het scherm te tonen.

Je hoeft dan getallen en booleans niet om te zetten naar string. Je hoeft dan ook geen extra spaties te zetten tussen de verschillende elementen.

Let op: dit werkt enkel binnen de instructie `print()`!

Je verandert de laatste regel van je programma:

```
...
print("Vijf.")
print("Zes.", 7, "Acht.")
```

Je bewaart en voert uit. Je krijgt dezelfde uitvoer te zien.

Vierkant: zie takenbundel.

Hoofdstuk 10

Vergelijken

Je moet in veel programma's waarden vergelijken. Bijvoorbeeld: je programmeert een spelletje.

Je vergelijkt dan de score van de speler met de hoogste score van de vorige spelers.

Als de score van de speler *groter* is dan de hoogste score (vergelijking), wijzig je de hoogste score naar de score van die speler.

Je leert hier hoe je eenvoudige vergelijkingen doet in je programma.

10.1 Getallen

Je maakt een getal dat controleert of 5 groter is dan 3.

1. Je maakt een nieuw bestand `vergelijken.py`.
2. Je voegt volgende regel toe:

```
print(5 > 3)
```

Je kan op verschillende manieren vergelijken:

- `==` : Zijn twee getallen gelijk?
- `!=` : Zijn ze verschillend?
- `<` : Is het eerste *kleiner dan* het tweede?
- `<=` : Is het eerste *kleiner of gelijk aan* het tweede?
- `>` : Is het eerste *groter dan* het tweede?
- `>=` : Is het eerste *groter of gelijk aan* het tweede?

Let op de dubbele `==`. Je gebruikt de enkele `=` in Python om een waarde te geven aan een variabele.

Je gebruikt de dubbele `==` om twee waarden te vergelijken.

Je bewaart en voert uit. Je krijgt volgende uitvoer te zien:

```
True
```


Dit betekent: het is waar (True) dat 5 groter is dan 3. Je kan ook variabelen vergelijken. Voorbeeld: Je vraagt je eigen lengte. Je vraagt de lengte van je buurman. Je vergelijkt beide lengtes.

Vervang de regel in je programma door volgende regels:

```
mijnLengte = float(input("Wat is jouw lengte?"))
lengteBuurman = float(input("Wat is de lengte van je buurman?"))
print(mijnLengte > lengteBuurman)
```

Je bewaart en voert uit.

Let op: Als je de instructie `float()` niet gebruikt, gaat Python de getallen alfabetisch vergelijken: 11 is dan bijvoorbeeld kleiner dan 2, omdat 1 voor 2 komt.

10.2 Strings

Je kan ook strings vergelijken.

Een string is 'groter' dan een tweede string als de string alfabetisch *na* de tweede string komt. De string Benny is bijvoorbeeld 'groter' dan de string Agnetha.

Een string is 'kleiner' dan een tweede string als de string alfabetisch *voor* de tweede string komt.

De string appel is bijvoorbeeld 'kleiner' dan de string peer.

Je voegt volgende regel toe aan je programma:

```
...
print(mijnLengte > lengteBuurman)
print("limonade" < "bier")
```

Je bewaart en voert uit. De tweede uitvoer is `False`.

Het is onwaar (False) dat de string limonade alfabetisch voor de string bier komt.

Vergelijken: zie takenbundel.

Hoofdstuk 11

If

Je doet in het dagelijks leven bepaalde handelingen enkel als aan een voorwaarde voldaan is. Voorbeeld: je doet niet altijd een dikke jas aan. Je doet enkel een dikke jas aan als het koud is.

Je kan in je programma bepaalde blokken ook enkel uitvoeren als aan een voorwaarde voldaan is.

11.1 Voorbeeld

Voorbeeld: De gebruiker tikt een temperatuur.

Je onthoudt dit getal in de variabele `temperatuur`.

Enkel als de temperatuur kleiner is of gelijk aan 0 toon je de tekst Het vriest. en de tekst Je doet beter een dikke jas aan.

Je merkt in de zin een vergelijking: `temperatuur is kleiner of gelijk aan 0`.

Anders uitgedrukt: `temperatuur <= 0` (zie vorig hoofdstuk).

1. Je maakt een nieuw bestand `weer.py`.
2. Je voegt volgende regels toe:

```
temperatuur = float(input("Temperatuur: "))
if temperatuur <= 0:
    print("Het vriest.")
    print("Je doet beter een dikke jas aan.")
```

Je bewaart en voert het programma enkele keren uit. Enkel als je een temperatuur lager of gelijk aan 0 tikt, toont het programma je de volgende uitvoer:

```
Het vriest.
Je doet beter een dikke jas aan.
```

Je ziet dat de regels onder `if (temperatuur <= 0):` meer naar rechts staan.

Deze regels worden alleen uitgevoerd als de voorwaarde van de `if` waar is.

Dit principe noem je *indenteren*. Python gebruikt indenteren om verschillende onderdelen van je programma te onderscheiden.

VSCode zet deze regels meestal automatisch naar rechts.

Om daarna terug naar het normale programmaverloop te gaan, moeten de volgende regels weer naar links staan.

Dit moet je zelf doen. Je kan dit doen met de toets Backspace of de toetsencombinatie Shift + Tab.

Je voegt volgende regel toe aan het programma:

```
...  
    print("Je doet beter een dikke jas aan"))  
print("Einde van het programma.")
```

Je zorgt dat deze regel helemaal links staat. Je bewaart en voert uit. Je ziet dat de laatste regel altijd getoond wordt, ook als de temperatuur hoger is dan 0.

Volwassen: zie takenbundel.

Limonades: : zie takenbundel.

Hoofdstuk 12

Else

Je opent het bestand weer.py. Je wil ook iets uitvoeren als de voorwaarde bij *if* *niet waar* is. Voorbeeld: je toont de tekst Een lichte jas volstaat. enkel als de temperatuur *niet* kleiner of gelijk is aan 0.

Je voegt daartoe een else onderdeel toe aan de if:

```
...
    print("Je doet beter een dikke jas aan"))
else:
    print("Een lichte jas volstaat.")
print("Einde van het programma.")
```

Let goed op de indentering. *else* staat weer naar links, en je *print* weer naar rechts. Je bewaart en voert uit. Enkel als je een temperatuur tikt groter dan 0 zie je de tekst Een lichte jas volstaat.

Kind : zie takenbundel.

Kelvin: zie takenbundel.

Even: zie takenbundel.

Hoofdstuk 13

Meerdere If Blokken

Je opent het bestand weer.py. Je programma bevat zoveel if instructies als je nodig hebt. Je breidt je programma uit: je vraagt aan de gebruiker of het zal regenen. Enkel als hij ja antwoordt, toon je de tekst `Neem een paraplu mee.` Je voegt volgende regels toe:

```
...
    print("Je doet beter een dikke jas aan"))
else:
    print("Een lichte jas volstaat.")
regen = input("Zal het regenen? (tik ja of nee):")
if regen == "ja":
    print("Neem een paraplu mee.")
print("Einde van het programma.")
```

Let op de dubbele ==.
Je bewaart en voert uit.

Delen: zie takenbundel.

Hoofdstuk 14

OR en AND

Je leert voorwaarden combineren met Or en met And.

14.1 Or

De toegangsprijs in een pretpark is €5 als je leeftijd lager is dan 7 **of** hoger is dan 80. Anders is de toegangsprijs €10.

De eerste zin bevat *twee* voorwaarden:

- leeftijd lager dan 7
- leeftijd hoger dan 80

De voorwaarden worden gecombineerd met or (of).

Bij or is de combinatie waar (True) als één van de twee voorwaarden waar (True) is.

Voorbeeld 1: een bezoeker met een leeftijd van 4 jaar.

- De eerste voorwaarde (leeftijd < 7) is waar.
- De tweede voorwaarde (leeftijd > 80) is onwaar.
- Omdat de eerste voorwaarde waar is, is de combinatie ook waar. De bezoeker betaalt €5.

Voorbeeld 2: een bezoeker met een leeftijd van 90 jaar.

- De eerste voorwaarde (leeftijd < 7) is onwaar.
- De tweede voorwaarde (leeftijd > 80) is waar.
- Omdat de tweede voorwaarde waar is, is de combinatie ook waar. De bezoeker betaalt €5.

Voorbeeld 3: een bezoeker met een leeftijd van 45 jaar.

- De eerste voorwaarde (leeftijd < 7) is onwaar.

- De tweede voorwaarde (leeftijd > 80) is onwaar.
- Omdat geen enkele voorwaarde waar is, is de combinatie onwaar. De bezoeker betaalt €10.

Je maakt dit programma. Je maakt een nieuw bestand prijs.py. Je schrijft volgende regels:

```
leeftijd = int(input("Leeftijd: "))
if leeftijd < 7 or leeftijd > 80:
    print("Prijs: €5")
else:
    print("Prijs: €10")
```

Je bewaart en test je programma met verschillende leeftijden.

14.2 And

Je maakt een programma dat je BMI (Body Mass Index) berekent. Het BMI bereken je als volgt: gewicht gedeeld door het kwadraat van de lengte. Als je BMI ligt tussen 18.5 **en** 25 heb je een normaal gewicht. Deze zin bevat twee voorwaarden:

- BMI groter of gelijk aan 18.5
- BMI kleiner of gelijk aan 25

De voorwaarden worden gecombineerd met **en** (and). Bij and is de combinatie enkel waar als *alle* voorwaarden waar zijn.

Voorbeeld 1: een BMI van 15.

- De eerste voorwaarde (bmi >= 18.5) is onwaar.
- De tweede voorwaarde (bmi <= 25) is waar.
- Omdat de eerste voorwaarde onwaar is, is de combinatie onwaar. Het gewicht is niet ok.

Voorbeeld 2: een BMI van 30.

- De eerste voorwaarde (bmi >= 18.5) is waar.
- De tweede voorwaarde (bmi <= 25) is onwaar.
- Omdat de tweede voorwaarde onwaar is, is de combinatie onwaar. Het gewicht is niet ok.

Voorbeeld 3: een BMI van 23.

- De eerste voorwaarde (bmi >= 18.5) is waar.
- De tweede voorwaarde (bmi <= 25) is waar.

- Omdat *alle* voorwaarden waar zijn, is de combinatie waar. Het gewicht is ok.

Je maakt een nieuw bestand aan met de naam bmi.py . Je schrijft volgende regels:

```
gewicht = float(input("Gewicht in kilogram: "))
lengte = float(input("Lengte in meter: "))
bmi = gewicht / lengte ** 2
if (bmi >= 18.5 and bmi <= 25):
    print("OK")
```

Café: zie takenbundel

Leeftijd: zie takenbundel

Hoofdstuk 15

Nesten

Je kan binnen `if`-blokken opnieuw een `if` plaatsen. Men spreekt dan over 'nesten'. Het is aan jou om na te denken over hoe je dit nesten gebruikt naarmate je grotere programma's maakt.

Voorbeeld: Je laat de gebruiker een temperatuur intikken. Als de temperatuur kleiner of gelijk is aan 0 (controle met een `if`) zijn er nog twee mogelijkheden:

- Als de temperatuur lager is dan -40, toon je de tekst `Blijf thuis`.
- Anders toon je de tekst `Doe een dikke jas aan`.

Je nest een `if-else` *binnen* de eerste `if` om de ene of de andere tekst te tonen. Je maakt een nieuw bestand `thuis.py`. Je schrijft volgende regels:

```
temperatuur = float(input("Temperatuur: "))
if temperatuur <= 0:
    if temperatuur < -40:
        print("Blijf thuis.")
    else:
        print("Doe een dikke jas aan.")
```

Je bewaart en voert uit.

- Als je een positieve temperatuur intikt toont je programma niets.
- Als je een temperatuur intikt lager dan -40 zie je `Blijf thuis`.
- Als je een temperatuur intikt tussen 0 en -40 zie je `Doe een dikke jas aan`.

VDAB: zie takenbundel

Grootste: zie takenbundel

Examens: zie takenbundel

Schrikkeljaar: zie takenbundel

Kindergeld: zie takenbundel

Hoofdstuk 16

While

De programma's die je tot nu toe gemaakt hebt, voeren opdrachten één keer uit. Je moet soms bepaalde opdrachten *meerdere* keren uitvoeren zolang aan een *voorwaarde* voldaan is.

16.1 Voorbeeld

Je houdt bij hoeveel geld de mensen storten voor een goed doel. Telkens iemand een bedrag stort, tikt de gebruiker dit bedrag en toon je de opbrengst. Als de actie voorbij is stopt het programma. We spreken af dat de gebruiker dan 0 tikt, waar hij normaal een bedrag tikt. Je ziet volgend herhalend patroon: *zolang* (*while*) de gebruiker niet 0 tikt:

1. tel je het getikte bedrag bij de totale opbrengst
2. en toon je de opbrengst.

Je programma *herhaalt* deze stappen zoveel keer als er mensen een bedrag storten. Je programmeert zo'n herhaling met een nieuwe instructie: *while*. Je maakt een nieuw bestand *goededoel.py*.

1. Je maakt een variabele met de naam *opbrengst*. Je initialiseert de variabele op 0. Je vraagt daarna aan de gebruiker een eerste gestorte bedrag:

```
opbrengst = 0
gestort = float(input("Gestort bedrag (0 om te stoppen): "))
```

---

2. *Zolang* de variabele *gestort* verschilt van 0, moet je programma enkele instructies uitvoeren. Je voegt daarvoor een *while* instructie toe. Je geeft de *voorwaarde* aan. *Zolang* deze waar (True) is, herhaalt je programma enkele instructies:

- een instructie die het gestorte bedrag optelt bij de opbrengst.
- een instructie die de opbrengst toont.
- een instructie waarmee de gebruiker het volgende bedrag kan intikken.

```
...
gestort = float(input("Gestort bedrag (0 om te stoppen): "))
while gestort != 0:
    opbrengst += gestort
    print(opbrengst)
    gestort = float(input("Gestort bedrag (0 om te stoppen): "))
```

Je bewaart en voert uit.

Opmerking: je programma kan *meerdere* `while` en/of `if` instructies bevatten.

Opmerking: een synoniem voor herhalen is *itereren*. Een synoniem voor herhaling is *iteratie*.

Gemiddelde: zie takenbundel.

Hoofdstuk 17

Nog nesten

Je leerde dat je in een `if` nog een `if` kan nesten. De mogelijkheden van nesten zijn eindeloos:

- een `if` in een `while`
- een `while` in een `if`
- een `while` in een `while`
- een `while` in een `if` in een `while`
- ...

Voorbeeld: Een pretpark wil op het einde van de dag weten hoeveel volwassenen het park bezochten en hoeveel kinderen het park bezochten.

De gebruiker tikt de leeftijd van elke bezoeker.

Als de leeftijd hoger of gelijk is aan 18, verhoog je de variabele voor het aantal volwassenen met 1.

Anders verhoog je de variabele voor het aantal kinderen met 1.

Op het einde van de dag tikt de gebruiker 0 als leeftijd om het invoeren te stoppen.

Je toont dan het aantal volwassenen en het aantal kinderen.

Je maakt een nieuw bestand `pretpark.py`. Je schrijft volgende regels:

```
aantalVolwassenen = 0
aantalKinderen = 0
leeftijd = int(input("Leeftijd (0 om te stoppen): "))
while leeftijd != 0:
    if leeftijd >= 18:
        aantalVolwassenen += 1
    else:
        aantalKinderen += 1
    leeftijd = int(input("Leeftijd (0 om te stoppen): "))
print("Aantal volwassenen: " + str(aantalVolwassenen))
print("Aantal kinderen: " + str(aantalKinderen))
```

Je ziet in het programma een `while` instructie met een geneste `if` instructie.

Je bewaart en test het programma.

Korting: zie takenbundel.

Temperaturen: zie takenbundel.

- Hoger Lager: zie takenbundel.
- Priemgetal: zie takenbundel.
- KMI: zie takenbundel.

Hoofdstuk 18

For

Je moet in veel programma's een variabele bij elke iteratie met een waarde verhogen. Voorbeeld: je toont de getallen 1 tot en met 10. Je kan dit uitwerken met `while`.

```
getal = 1
while getal <= 10:
    print(getal)
    getal += 1
```

Je kan het korter uitwerken met de `for` instructie.

```
for getal in range(1, 11):
    print(getal)
```

Let op: de eindwaarde (het tweede getal) in `range()` in Python is altijd **exclusief**. Deze wordt dus nooit uitgevoerd.

De iteratie stopt als de variabele de eindwaarde bereikt heeft.

Je kan de instructie `range()` ook met één getal gebruiken. Je begint dan automatisch van 0 te tellen.

Voorbeeld: `range(20)` geeft je een bereik van 0 tot en met 19.

Je kan aan de `range()` nog een derde waarde meegeven: deze waarde bepaalt met hoeveel je de variabele verhoogt bij elke iteratie.

Als je de *oneven* getallen tot 10 wil tonen, verhoog je het getal telkens met 2:

```
for getal in range(1, 11, 2):
    print(getal)
```

Je kan ook het getal bij 10 starten en telkens met 1 verminderen om de getallen omgekeerd te tonen.

```
for getal in range(10, 0, -1):
    print(getal)
```

Je kan hiervoor ook de instructie `reversed()` gebruiken:

```
for getal in reversed(range(1, 11)):
```

```
print(getal)
```

Je kan binnen een `for` instructie een `if` instructie nesten.
Je kan binnen een `for` instructie een `while` instructie nesten.
Je kan ook binnen een `if` een `for` nesten en daarin een `while`, etc...

Tafel: zie takenbundel.

Som even: zie takenbundel.

Vijf getallen: zie takenbundel.

Termijnrekening: zie takenbundel.

Rechthoek tekenen: zie takenbundel.

Kader tekenen: zie takenbundel.

Driehoek tekenen: zie takenbundel.

Hoofdstuk 19

Elif

`elif` is de afkorting van `else if`. Je kan hiermee de inhoud van een variabele met verschillende mogelijke waarden vergelijken.

Als de variabele gelijk is aan één van die waarden, voer je de bijhorende instructies uit.

`elif` vergelijkt de variabele dan niet meer met de andere waarden.

Je begint een `elif` reeks altijd met een `if` instructie.

Voorbeeld: De gebruiker tikt een landcode. Als de landcode BE is, toon je de tekst België.

Als de landcode NL is, toon je de tekst Nederland.

Als de landcode FR is, toon je de tekst Frankrijk.

Je maakt een nieuw bestand `landcodes.py`. Je schrijft volgende instructies:

```
landCode = input("Landcode: ")
if landCode == "BE":
    print("België")
elif landCode == "NL":
    print("Nederland")
elif landCode == "FR":
    print("Frankrijk")
```

Als de gebruiker een landcode intikt die verschilt van BE, NL en FR laat het programma niets zien.

Je voegt een regel toe, zodat je programma de tekst `Onbekende code` toont.

```
...
print("Frankrijk")
else:
    print("Onbekende code.")
```

Je kan binnen een `elif` reeks ook nesten.

Afstanden: zie takenbundel.

Rekenmachine: : zie takenbundel.

Hoofdstuk 20

Functies

Elk programma dat je tot nu toe maakte is één reeks instructies. Echte programma's kunnen groot worden. Ze bevatten soms duizenden opdrachten. Het is dan niet meer haalbaar deze opdrachten in één geheel te plaatsen.

- Het wordt moeilijk om de grote lijnen te begrijpen van wat je programma doet.
- Het wordt moeilijk om in team te werken. In een team willen verschillende programmeurs verschillende onderdelen van het programma maken.
- Je begint stukken code te herhalen. Dit heeft nadelen: als deze code fouten bevat, moet je de code op meerdere plaatsen corrigeren. Als je deze code op een andere manier kan verbeteren (bijvoorbeeld sneller doen werken), dan moet je deze aanpassing op *meerdere* plaatsen doen.

De oplossing: je programma opsplitsen in kleinere delen. Men noemt die delen subroutines. Voorbeeld: een webshop.

- De gebruiker voegt producten toe aan zijn winkelmandje. Je plaatst de code die je daarvoor nodig hebt in een subroutine met de naam `productenToevoegenAanWinkelmandje()`. We zetten ronde haakjes op het einde van de functienaam. Dit doen we ook in de code. Hiermee onderscheiden we een functie van een variabele.
- De gebruiker bekijkt zijn winkelmandje. Je plaatst de code die je daarvoor nodig hebt in een subroutine `winkelMandjeTonen()`.
- De gebruiker betaalt. Je plaatst de code die je daarvoor nodig hebt in een subroutine `betalen()`.

Je programma voert de code in een subroutine niet automatisch uit. Je programma voert de code enkel uit als jij de subroutine oproept. Jij beslist op welke plaats in je programma je een subroutine oproept. Je kan een subroutine ook *meerdere keren* oproepen. In Python (en veel andere talen) noemen we deze subroutines *functies*. Voorbeeld: een programma toont hoe je pannenkoeken bakt. Als je nadenkt kom je tot de conclusie dat het programma twee kleinere delen bevat:

- Ingrediënten tonen.
Je plaatst de code die dit doet in een functie `ingredientenTonen()`.

- Bereiding tonen.

Je plaatst de code die dit doet in een functie `bereidingTonen()`.

Je maakt de functies `ingredientenTonen()` en `bereidingTonen()`.

Je maakt een nieuw bestand `pannenkoeken.py`. Je maakt de functie `bereidingTonen()`:

```
def ingredientenTonen():
    print("INGREDIËNTEN:")
    print("250 gram zelfrijzende bloem")
    print("3 eieren")
    print("50 cl melk")
    print("een zakje vanillesuiker")

def bereidingTonen():
    print("BEREIDING:")
    print("Zeef de bloem met de vanillesuiker.")
    print("Voeg de eieren en de melk toe.")
    print("Bak de pannenkoeken in een pan met boter.")
```

Je begint het schrijven van een functie met `def`. Daarmee *definieer* je de functie.

Een functienaam eindig je met ronde haakjes.

Als je nu het programma uitvoert gebeurt er niets. Je programma voert de code van een functie niet automatisch uit.

Python voert functies enkel uit als jij ze oproept. Je voegt daarvoor volgende regels toe:

```
...
print("Voeg de eieren en de melk toe.")

ingredientenTonen()
bereidingTonen()
```

Hou rekening met de volgorde: definieer eerst je functie voor je ze uitvoert.

Je programma ziet er nu zo uit (je ziet duidelijk dat het programma twee onderdelen bevat):

```
def ingredientenTonen():
    print("INGREDIËNTEN:")
    print("250 gram zelfrijzende bloem")
    print("3 eieren")
    print("50 cl melk")
    print("een zakje vanillesuiker")

def bereidingTonen():
    print("BEREIDING:")
    print("Zeef de bloem met de vanillesuiker.")
    print("Voeg de eieren en de melk toe.")
    print("Bak de pannenkoeken in een pan met boter.")

ingredientenTonen()
bereidingTonen()
```

Je bewaart en voert het programma uit.

Je programma roept eerst de functie `ingredientenTonen()` op en voert de code van die

functie uit.

Je programma roept daarna de functie `bereidingTonen()` op en voert de code van die functie uit.

Het hoofdprogramma bevat nu enkel twee regels: de oproepen van de functies.

Het hoofdprogramma kan ook uitgebreider zijn.

Je wijzigt het hoofdprogramma zodat de gebruiker kan kiezen om de ingrediënten te zien of de bereiding te zien.

```
...
print("Voeg de eieren en de melk toe.")

keuze = int(input("1=ingrediënten, 2=bereiding, 0=stop: "))
while keuze != 0:
    if keuze == 1:
        ingredientenTonen()
    elif keuze == 2:
        bereidingTonen()
    else:
        print("Verkeerde keuze.")
    keuze = int(input("1=ingrediënten, 2=bereiding, 0=stop: "))
```

Je bewaart en voert uit.

België: zie takenbundel.

Je kan in een functie alle instructies gebruiken die je al kent.

Je maakt een voorbeeld. De gebruiker tikt in het hoofdprogramma een getal.

Je roept een functie op met de naam `evenOneven()`.

Je toont in die functie Even als het getal even is. Anders toon je Oneven .

Je maakt een nieuw bestand `evenoneven.py`. Je schrijft volgend programma:

```
def evenOneven():
    if getal % 2 == 0:
        print("Even")
    else:
        print("Oneven")

getal = int(input("Getal: "))
evenOneven()
```

Je bewaart en voert uit.

Je kan in een functie een andere functie oproepen.

Je maakt een voorbeeld. Je roept in het hoofdprogramma de functie `ajuinSoep()` op.

Je roept in de functie `ajuinSoep()` een functie `ingredienten()` op.

Je roept daarna in de functie `ajuinSoep()` een functie `bereiding()` op.

Je maakt een nieuw bestand `ajuinsoep.py`:

```
def ingredienten():
    print("INGREDIËNTEN:")
    print("6 uien")
    print("1 klontje boter")
    print("peper")
    print("zout")
```

```
def bereiding():  
    print("BEREIDING:")  
    print("Snij de uien.")  
    print("Bak de uien met de boter.")
```

```
def ajuinSoep():  
    print("AJUINSOEP")  
    print("-----")  
    ingredienten()  
    bereiding()
```

```
ajuinSoep()
```

Je bewaart en voert uit.

Geluk: zie takenbundel.

Hoofdstuk 21

Parameter

Je opent het bestand `evenoneven.py`.

De functie is niet flexibel: ze kan enkel van de variabele `getal` zeggen of het even of oneven is.

Je voegt in het hoofdprogramma volgende regel toe:

```
...
getal = int(input("Getal: "))
tweedeGetal = int(input("Tweede getal: "))
evenOneven()
```

Je kan de functie niet oproepen om te zeggen of dit tweede getal even of oneven is.

De oplossing: aan de functie een parameter toevoegen.

Een parameter is een waarde (string, getal, ...) die je meegeeft bij de oproep van de functie.

Je kan bij elke oproep een *andere* waarde meegeven als parameter.

Je kan in de functie de waarde lezen en er berekeningen mee doen.

Je voegt een parameter toe aan de functie `evenOneven()`:

```
def evenOneven(eenGetal):
    if eenGetal % 2 == 0:
        print("Even")
    ...
```

Telkens je de functie oproept moet je een waarde meegeven voor de parameter `eenGetal`. Je wijzigt het hoofdprogramma:

```
...
tweedeGetal = int(input("Tweede getal: "))
evenOneven(getal)
evenOneven(tweedeGetal)
```

Je vermeldt bij de eerste oproep de variabele `getal` als parameter.

Je programma roept de functie op.

Je programma vult de parameter `eenGetal` met de waarde in de variabele `getal`.

Als de variabele `getal` 10 bevat, bevat de parameter `eenGetal` ook de waarde 10.

De code in de functie toont de tekst `Even`.

Bij de tweede oproep vermeld je de variabele `tweedeGetal`.

Bij het uitvoeren bevat de parameter `eenGetal` de waarde van de variabele `tweedeGetal`. Je kan, naast variabelen, ook waarden als parameter gebruiken. Je voegt volgende regel toe aan je programma:

```
...
evenOneven(tweedeGetal)
evenOneven(3)
```

Je bewaart en test het programma.

21.1 Meerdere parameters

Een functie kan *meerdere* parameters hebben. Het *type* van de parameters kan verschillen. Voorbeeld: Je maakt een procedure die een lijn tekent.

De eerste parameter is het *teken* waarmee je de lijn tekent.

De tweede parameter is het *aantal* tekens in de lijn.

Je maakt het bestand `tekenlijn.py`:

```
def tekenLijn(teken, aantal):
    lijn = ""
    for i in range(1, aantal + 1):
        lijn += teken
    print(lijn)
```

```
tekenLijn("-", 5)
tekenLijn("-", 10)
```

Je begint met de lege string `lijn`.

Je voegt, met een `for`, `aantal` keer teken aan `lijn` toe.

Daarna toon je `lijn` op het scherm.

Je bewaart en voert uit.

Tussen: zie takenbundel

Machtsverheffing: zie takenbundel

Hoofdstuk 22

Functies met return

Een functie kan een waarde (string, getal, ...) als resultaat teruggeven aan de code die de functie heeft opgeroepen.

Je gebruikt hiervoor de instructie `return`.

Je maakte in de takenbundel de functie `machtsverheffing()`.

Deze functie berekent de machtsverheffing van een getal en toont het resultaat.

Het is de functie zelf die beslist wat er met het resultaat gebeurt: op het scherm tonen.

Het hoofdprogramma kan niet beslissen om iets anders te doen met dit resultaat, zoals dit resultaat in een variabele te bewaren.

De `return` instructie geeft het resultaat van de functie als een waarde aan het hoofdprogramma.

Het hoofdprogramma beslist wat er met dit resultaat gebeurt: op het scherm tonen, in een variabele onthouden, in een berekening gebruiken,...

Op deze manier wordt een functie veel flexibeler.

Je maakt als voorbeeld een functie met de naam `grootste()`.

De functie heeft twee parameters, beide zijn getallen.

De functie geeft als resultaat het grootste van de twee getallen terug.

Het hoofdprogramma beslist wat er met dit resultaat gebeurt.

Je maakt een nieuw bestand `grootste.py`:

```
def grootste(getal1, getal2):  
    if getal1 > getal2:  
        grootste = getal1  
    else:  
        grootste = getal2  
    return grootste
```

```
print(grootste(3, 4))
```

De functie geeft als resultaat de inhoud van de variabele `grootste` terug.

Je roept in het hoofdprogramma de functie op, Je toont het resultaat op het scherm.

Je voegt volgende regels toe aan je programma:

```
grootsteGetal = grootste(float(input("Getal 1: ")), float(input("Getal 2:  
    ")))  
print("Het kwadraat van het grootste getal is ", grootsteGetal**2)
```

Je gebruikt hier `input` instructies als parameter.

Je programma vraagt je één voor één de waarde van elke parameter.

Je programma voert daarna de functie `grootste()` uit met de ingevoerde waarden.

Je programma bewaart deze waarde in de variabele `grootsteGetal`.

Daarna gebruikt je programma deze variabele om het kwadraat te berekenen en op het scherm te tonen.

Machtsverheffing 2: zie takenbundel.

Grootste even: zie takenbundel.

Grootste gemene deler: zie takenbundel.

Hoofdstuk 23

List

Elke variabele die je tot nu toe maakte bevat één waarde.

- De variabele `voornaam` bevat één tekst (bv. `Mia`).
- De variabele `temperatuur` bevat één getal (bv. `7`).

Een list is een variabele die *meerdere* waarden bevat.

Programmeurs spreken over de *elementen* in een list als ze de waarden in een list bedoelen.

Je maakt als voorbeeld een variabele met de naam `voornamen`.

De variabele bevat drie elementen: `Ann`, `Jos` en `Mia`.

Je kan je de list zo voorstellen:

Ann	Jos	Mia
-----	-----	-----

Elk element heeft een volgnummer. De nummering begint vanaf **0**.

Dit is wennen: je nummert als mens vanaf **1**!

Je ziet hier de list opnieuw, met boven elke element het volgnummer van dat element:

0	1	2
Ann	Jos	Mia

Programmeurs spreken over de *index* van een element als ze het volgnummer bedoelen.

Voorbeelden van variabelen die een list zijn:

- `voetbalt ploeg` bevat 11 elementen. Elk element bevat de naam van een speler.
- `provincies` bevat 10 elementen. Elk element bevat de naam van een provincie.
- `maandelijksNeerslag` bevat 12 elementen. Elk element bevat de hoeveelheid neerslag die in een maand gevallen is.

Je leert in de volgende hoofdstukken praktische toepassingen van lists.

23.1 Voorbeeld

Je maakt een programma dat

1. een list variabele voornamen maakt met 3 elementen: Ann, Jos en Mia.
2. het element met index 0 op het scherm toont.

Je maakt een nieuw bestand voornamen.py:

```
voornamen = ["Ann", "Jos", "Mia"]  
print(voornamen[0])
```

Je bewaart en voert uit.

Je beschrijft een list in Python met vierkante haakjes [ ]. Je scheidt de verschillende elementen met een komma.

Je selecteert een element uit een list met de naam van de list, gevolgd door de index van het element tussen vierkante haakjes.

Je wijzigt het programma. Je vraagt een volgnummer aan de gebruiker:

```
voornamen = ["Ann", "Jos", "Mia"]  
index = int(input("Volgnummer: "))  
if index >= 0 and index <= 2:  
    print(voornamen[index])
```

Je bewaart en voert uit.

23.2 Element wijzigen

Je maakt een nieuw bestand werknemers.py.

Je maakt een list met de namen van de werknemers van een firma.

```
werknemers = ["Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin"]
```

Donald Duck gaat met pensioen. Een nieuwe werknemer wordt aangeworven: Olga Obama.

Je voegt een regel toe om het tweede element van de list te vervangen. Dit element heeft als index 1.

```
werknemers = ["Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin"]  
werknemers[1] = "Olga Obama"
```

Je toont daarna dit element op het scherm. Je programma ziet er als volgt uit:

```
werknemers = ["Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin"]  
werknemers[1] = "Olga Obama"  
print(werknemers[1])
```

Je bewaart en voert uit.

Je kan het nummer van de werknemer die met pensioen gaat vragen aan de gebruiker.

Je kan ook de naam van de nieuwe werknemer vragen aan de gebruiker.

Je wijzigt daartoe het programma:

```
werknemers = ["Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin"]
index = int(input("Volgnummer van de werknemer die met pensioen gaat: "))
while index < 0 or index > 2:
    index = int(input("Verkeerd volgnummer, probeer opnieuw: "))
nieuweWerknemer = input("Nieuwe werknemer: ")
werknemers[index] = nieuweWerknemer
print(werknemers[index])
```

Random list: zie takenbundel.

Hoofdstuk 24

For in

De instructie `for ... in` leest in een iteratie één per één alle list elementen. Je leert deze instructie kennen met een nieuw programma. Je maakt een nieuw bestand `for-in.py`.

```
voornamen = ["Ann", "Jos", "Mia"]
for voornaam in voornamen:
    print(voornaam)
```

De schrijfwijze is hetzelfde als de `for` instructie die we reeds geleerd hebben, maar deze keer itereren we over een list in plaats van een range. Je bewaart en voert uit. Je ziet één per één de voornamen. Je kan `for in` combineren met alle instructies die je al kent. Je kan met `for in` elementen lezen, maar niet *wijzigen*. Je kan de instructie `reversed()` gebruiken om in een list van achter naar voor te itereren.

```
for voornaam in reversed(voornamen):
    print(voornaam)
```

List totaal: zie takenbundel.

List even oneven: zie takenbundel.

24.1 Meerdere elementen wijzigen

Als je alle elementen wil wijzigen, ga je `range` gebruiken. Om het bereik van de list te bepalen, gebruik je de lengte van de list: `range(len(mijnList))`. Je leert deze instructie gebruiken met een nieuw programma. Je maakt een nieuw bestand `wijziglist.py`.

```
getallen = [12, 14, 16, 18, 20]
for index in range(len(getallen)):
    getallen[index] = getallen[index] + 2

print(getallen)
```

 List wijzigen: zie takenbundel.

Hoofdstuk 25

Elementen toevoegen aan lists

Je kan in Python makkelijk elementen toevoegen aan een list.

Lists zijn in Python dynamisch: ze hebben geen vaste lengte.

Je gebruikt de instructie `append()` om elementen toe te voegen aan een list.

Voorbeeld: Je maakt een list van 20 willekeurige getallen tussen 1 en 100.

Python heeft geen ingebouwde instructies voor het genereren van willekeurige getallen.

Je gaat hiervoor een aparte module importeren: `random`. `import` instructies zet je altijd bovenaan je programma.

Je gebruikt de instructie `random.randint()` uit de module `random` voor het genereren van willekeurige gehele getallen.

Je begint met een lege list `getallen`.

Je genereert een willekeurig getal, en voegt dit toe aan de list.

Je herhaalt dit 20 keer via de `for` instructie. Je toont daarna de getallen op het scherm.

Je maakt een nieuw bestand `twintigelementen.py`:

```
import random

getallen = []

for teller in range(20):
    randomGetal = random.randint(1, 100)
    getallen.append(randomGetal)

for getal in getallen:
    print(getal)
```

Je maakt een tweede voorbeeld. Je maakt een lege list `voornamen`. De gebruiker tikt 5 namen. Je vult daarmee de elementen van de list.

Je toont daarna de elementen op het scherm. Je maakt een nieuw bestand `vijfvoornamen.py`.

```
voornamen = []

for i in range(5):
    voornamen.append(input("Voornaam: "))

for voornaam in voornamen:
    print(voornaam)
```

- Tafel list: zie takenbundel.
- Omgekeerd: zie takenbundel.
- Aantal voorkomens: zie takenbundel.
- Willekeurige volgorde: zie takenbundel.
- Uniek: : zie takenbundel.
- Biljetten en munten: zie takenbundel.

Hoofdstuk 26

Lists en functies

26.1 Parameter

De parameter van een functie kan een list zijn.

Je maakt een eenvoudig voorbeeld.

De functie `toonSteden` heeft een parameter `steden`. Dit is een list.

De functie itereert over de elementen in de list en toont elk element.

Je roept in het hoofdprogramma de procedure op met een list van steden in Vlaanderen.

Je roept daarna de functie nog eens op met een list van steden in Wallonië.

Je maakt een nieuw bestand `steden.py`.

```
def toonSteden(steden):  
    for stad in steden:  
        print(stad)  
  
toonSteden(["Antwerpen", "Gent", "Brugge"])  
toonSteden(["Luik", "Charleroi", "Bergen", "Namen"])
```

26.2 Returnwaarde van functie

Een list kan ook de returnwaarde van een functie zijn.

Je voegt een functie toe aan `steden.py`.

Die geeft een list terug met de grootste steden van Nederland.

Je roept deze functie op als parameter van de functie `toonSteden()`.

```
def toonSteden(steden):  
    for stad in steden:  
        print(stad)  
  
def grootsteStedenVanNederland():  
    return ["Amsterdam", "Rotterdam", "Den Haag"]  
  
toonSteden(grootsteStedenVanNederland())
```



```
toonSteden(["Luik", "Charleroi", "Bergen", "Namen"])  
toonSteden(grootsteStedenVanNederland())
```

Je bewaart en voert uit.

Vanaf gemiddelde: zie takenbundel.

Unieke invoer: zie takenbundel.

Mastermind: zie takenbundel.

Hoofdstuk 27

String

27.1 Aantal tekens

De instructie `len()` geeft je het aantal tekens in een string.
Je geeft een string mee als parameter. Je krijgt het aantal tekens als return waarde.
Je maakt volgend programma om dit te proberen: `lengtestring.py`:

```
voornaam = input("Voornaam: ")
aantalTekens = len(voornaam)
print("Aantal tekens in je voornaam: ", aantalTekens)
```

Je kan `len()` ook gebruiken om de lengte van lists te returnen.

27.2 Eén teken

Elk teken in een string heeft een index, net zoals bij lists.
De index van het eerste teken is 0.
Je breidt het programma uit. Je toont één per één de tekens in de voornaam:

```
...
print("Aantal tekens in je voornaam: ", aantalTekens)
for i in range(aantalTekens):
    print(voornaam[i])
```

Je bewaart en voert uit.

27.3 Concateneren

Concateneren betekent strings samenvoegen, "aan elkaar kleven". Je doet dit met het `+` teken:

```
voornaam = input("Voornaam: ")
familienaam = input("Familienaam: ")
```

```
naam = voornaam + " " + familienaam
print(naam)
```

Je bewaart en voert uit.

27.4 String formatting

Code om te concateneren is moeilijk leesbaar. Een alternatief is de *string format*. Dit is een string waarin je kan verwijzen naar variabelen tussen { }.

```
voornaam = input("Voornaam: ")
familienaam = input("Familienaam: ")
naam = "{0} {1}".format(voornaam, familienaam)
print(naam)
```

Je bewaart en voert uit.

27.5 F-strings

String formatting is ook moeilijk leesbaar, zeker bij complexe strings. Sinds Python 3.6 bestaat de f-string (Literal String Interpolation), die zelfs bij complexe strings het invoegen van variabelen eenvoudig houdt:

```
voornaam = input("Voornaam: ")
familienaam = input("Familienaam: ")
groet = f"Dag {voornaam}, jouw familienaam is {familienaam}."
print(groet)
```

Je bewaart en voert uit. Let op het gebruik van de letter f voor de aanhalingstekens.

Aantal spaties: zie takenbundel.

Palindroom: zie takenbundel.

Aantal woorden: zie takenbundel.

Saus: zie takenbundel.

Hoofdstuk 28

Unicode

Een computer onthoudt alle data als getallen.

- Dit is evident voor de variabele `aantalKinderen`. Als jij `3` in deze variabele stopt, onthoudt de computer dit als het getal `3`.
- Dit is minder evident voor de variabele `gehuwd`. Als jij `True` in deze variabele stopt, onthoudt de computer dit als `1`. Als jij `False` in deze variabele stopt, onthoudt de computer dit als `0`.
- Dit is minder evident voor de variabele `voornaam`. Als jij `Mia` in deze variabele stopt, onthoudt de computer dit als de getallen `77`, `108` en `97`. De tekst `Mia` bestaat uit 3 tekens. De computer onthoudt elk teken als een getal.

Er is een internationale standaard die definieert welk getal welk teken voorstelt. De naam van deze standaard is Unicode.

Unicode definieert niet enkel getallen voor tekens uit de westerse wereld, maar ook voor andere tekens (Arabisch, Chinees, Japans, ...)

Unicode is een uitbreiding van een oudere standaard: ASCII.

ASCII was beperkt: er waren enkel getallen gedefinieerd voor tekens uit de westerse wereld. Er zijn meer dan 140.000 karakters in Unicode. Het is dus onmogelijk en onnodig om te onthouden welke getallen bij welke tekens horen.

Het volgende is wel handig om te weten:

- De letters A tot en met Z worden voorgesteld door opeenvolgende getallen: A=65, B=66, ... Z=90.
- De letters a tot en met z worden voorgesteld door opeenvolgende getallen: a=97, b=98, ... Z=122.
- De cijfers 0 tot en met 9 worden ook voorgesteld door opeenvolgende getallen. 0=48, 1=49, ... 9=57.

28.1 CHR

Python bevat de instructie `chr()`. Je geeft als parameter een getal mee. Je krijgt als return waarde de letter terug die volgens Unicode bij dit getal hoort.

Voorbeeld: Je toont de hoofdletters in het alfabet. Je moet dus de letters tonen die horen bij de getallen 65 tot en met 90.
Je maakt een nieuw bestand `alfabet.py`:

```
for i in range(65, 91):  
    print(chr(i))
```

28.2 ORD

Python bevat de instructie `ord()`. Je geeft als parameter een teken mee. Je krijgt als return-waarde het getal terug dat volgens Unicode bij dit teken hoort.

Je maakt een voorbeeld. De gebruiker tikt een woord in kleine letters. Jij toont dit woord in hoofdletters.

Voorbeeld: de gebruiker tikt `aap`. Jij zet elke letter om naar zijn getal: 97, 97, 80.

Je trekt van elk getal 32 af. Je bekomt de getallen 65, 65, 80. Je zet deze getallen om naar hun bijhorende tekens, en bewaart ze in een string.

Je toont daarna die string op het scherm: `AAP`. Je maakt een nieuw bestand `hoofdletters.py`:

```
woord = input("Woord in kleine letters: ")  
hoofdletterWoord = ""  
  
for i in range(len(woord)):  
    kleineLetter = woord[i]  
    getalVanKleineLetter = ord(kleineLetter)  
    getalVanHoofdletter = getalVanKleineLetter - 32  
    hoofdletter = chr(getalVanHoofdletter)  
    hoofdletterWoord += hoofdletter  
  
print(hoofdletterWoord)
```

Naar kleine letters: zie takenbundel.

Letter statistiek: zie takenbundel.

Hoofdstuk 29

Dictionary

29.1 Algemeen

Je beschrijft met een dictionary (afgekort als **dict**) een verzameling attributen (key) met hun waarde (value).

Je beschrijft bijvoorbeeld de eigenschappen van een rechthoek.

De rechthoek heeft een lengte van 3, een breedte van 2, en een rode kleur.

```
rechthoek = {"lengte": 3, "breedte": 2, "kleur": "rood"}

print(rechthoek["lengte"])
rechthoek["lengte"] = 4
print(rechthoek["lengte"])
```

Je maakt een dict als een verzameling **key:value** paren tussen { }.

Je typt per attribuut de naam (bijvoorbeeld lengte) en de waarde (bijvoorbeeld 3) van het attribuut.

Je leest de waarde van een attribuut als naamDict["naamAttribuut"] of naamDict.get("naamAttribuut").

Je wijzigt de waarde van een attribuut met naamDict["naamAttribuut"] = nieuweWaarde.

Je kan complexere dicts leesbaarder schrijven door elk attribuut op een nieuwe regel te schrijven.

```
rechthoek = {
    "lengte": 3,
    "breedte": 2,
    "kleur": "rood"
}
print(rechthoek["lengte"])
rechthoek["lengte"] = 4
print(rechthoek["lengte"])
```

Je kan de waarde van de attributen ook vragen aan de gebruiker:

```
rechthoek = {
    "lengte": int(input("Lengte: ")),
```

```

        "breedte": int(input("Breedte: ")),
        "kleur": input("Kleur: "),
    }

    print(rechthoek.get("lengte"), rechthoek.get("breedte"),
          rechthoek.get("kleur"))

```

Let op met het gebruik van attributen in f-strings! Gebruik in een f-string nooit dubbele aanhalingstekens voor je key, maar enkele aanhalingstekens:

```
mijnString = f"De value is {mijnDict['mijnKey']}"
```

Een key in een dictionary is altijd uniek.

29.2 List

Je maakt een verzameling van 2 rechthoeken. Je doet dit door een list te maken die 2 dicts bevat:

```

rechthoeken = [
    {"lengte": 3, "breedte": 2, "kleur": "rood"},
    {"lengte": 7, "breedte": 4, "kleur": "groen"},
]
for rechthoek in rechthoeken:
    print(rechthoek.get("lengte"), rechthoek.get("breedte"),
          rechthoek.get("kleur"))

```

Ook hier kan je de gebruiker de list laten maken:

```

rechthoeken = []

lengte = int(input("Lengte: "))
while lengte != 0:
    rechthoeken.append(
        {
            "lengte": lengte,
            "breedte": int(input("Breedte: ")),
            "kleur": input("Kleur: "),
        }
    )
    lengte = int(input("Lengte: "))

for rechthoek in rechthoeken:
    print(rechthoek.get("lengte"), rechthoek.get("breedte"),
          rechthoek.get("kleur"))

```

29.3 Dict als attribuut

Een attribuut van een dict kan zelf een dict zijn:

```
adres = {  
    "straat": "Keizerslaan",  
    "huisnummer": "11",  
    "gemeente": {"postcode": 1000, "naam": "Brussel"},  
}  
print(adres.get("gemeente").get("naam"))  
print(adres["gemeente"]["naam"])
```

29.4 List als attribuut

Een attribuut van een dict kan ook een list zijn:

```
persoon = {"familienaam": "Desmet", "voornamen": ["Hans", "Cyriel"]}  
  
for voornaam in persoon.get("voornamen"):  
    print(voornaam)
```

BMI: zie takenbundel.

Hoofdstuk 30

Tuples

30.1 Algemeen

Tuples zijn verzamelingen van waarden, net zoals lists. Tuples kan je echter niet wijzigen, ze zijn **immutable**.

Je schrijft tuples met ronde haakjes.

```
mijnTuple = (45, 60, 75)
```

30.2 Voorbeeld

Je maakt een programma dat

1. een tuple variabele `voornamen` maakt met 3 elementen: Ann, Jos en Mia.
2. het element met index 0 op het scherm toont.

Je maakt een nieuw bestand `voornamentuple.py`:

```
voornamen = ("Ann", "Jos", "Mia")  
print(voornamen[0])
```

Je bewaart en voert uit.

Je wijzigt het programma. Je vraagt een volgnummer aan de gebruiker:

```
voornamen = ("Ann", "Jos", "Mia")  
index = int(input("Volgnummer: "))  
if index >= 0 and index <= 2:  
    print(voornamen[index])
```

Je bewaart en voert uit.

30.3 Immutable

Je maakt een nieuw bestand `werknemerstuple.py`.
Je maakt een tuple met de namen van de werknemers van een firma.

```
werknemers = ("Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin")
```

Donald Duck gaat met pensioen. Een nieuwe werknemer wordt aangeworven: Olga Obama.
Je voegt een regel toe om het tweede element van de list te vervangen. Dit element heeft als index 1.

```
werknemers = ("Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin")  
werknemers[1] = "Olga Obama"
```

Je toont daarna dit element op het scherm. Je programma ziet er als volgt uit:

```
werknemers = ("Joe Jackson", "Donald Duck", "Martha Muffin")  
werknemers[1] = "Olga Obama"  
print(werknemers[1])
```

Je bewaart en probeert uit te voeren. Je krijgt een foutmelding:

```
Traceback (most recent call last):  
  File "werknemerstuple.py", line 2, in <module>  
    werknemers[1] = "Olga Obama"  
TypeError: 'tuple' object does not support item assignment
```

Je kan de inhoud van een tuple niet wijzigen.

30.4 For in

De instructie `for ... in` leest in een iteratie één per één alle tuple elementen.
Je maakt een nieuw bestand `for-in-tuple.py`

```
voornamen = ("Ann", "Jos", "Mia")  
for voornaam in voornamen:  
    print(voornaam)
```

De schrijfwijze is hetzelfde als de `for ... in` instructie die we reeds geleerd hebben, maar deze keer itereren we over een tuple in plaats van een list.
Je bewaart en voert uit. Je ziet één per één de voornamen.
Je kan `for in` combineren met alle instructies die je al kent.

Hoofdstuk 31

Colofon

Domeinexpertisemanager	Jean Smits
Moduleverantwoordelijke	Hans Desmet
Medewerkers	Hans Desmet Ian Grosfeld
Versie	06/05/2021